

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJA

Biudžetinė įstaiga, A. Volano g. 2, 01124 Vilnius, tel. + 370 5 219 1225, el. p. smmin@smsm.lt, <https://smsm.lrv.lt>.
Duomenys kaupiami ir saugomi Juridinių asmenų registre, kodas 188603091.
Atsisk. sąsk. LT43 4040 0636 1000 2196, Lietuvos Respublikos finansų ministerija, finansų įstaigos kodas 40400

Lietuvos Respublikos Vyriausybei

2025 - Nr.

Į 2025- Nr.

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS MOKSLO IR STUDIJŲ ĮSTATYMO NR. IX-242 8, 72 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-155 IR LIETUVOS RESPUBLIKOS DARBO KODEKSO 57 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTO NR. XVP-156

Vykdydama Ministro Pirmininko pavedimą, įformintą Vyriausybės kanclerio 2025 m. balandžio 10 d. rezoliucija Nr. R-1699, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Seimo statuto 138 straipsnio 3 dalimi, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerija teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo Nr. IX-242 8, 72 straipsnių pakeitimo įstatymo projekto Nr. XVP-155 ir Lietuvos Respublikos darbo kodekso 57 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto Nr. XVP-156“ projektą (toliau – Nutarimo projektas), patikslintą pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2025 m. liepos 23 d. išvadą Nr. NV-1676 ir Socialinės politikos grupės 2025 m. liepos 23 d. raštą NV-1688.

Nutarimo projektu siūloma pritarti Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo Nr. IX-242 8, 72 straipsnių pakeitimo įstatymo projekte Nr. XVP-155 (toliau – Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo projektas) ir Lietuvos Respublikos darbo kodekso 57 straipsnio pakeitimo įstatymo projekte Nr. XVP-156 (toliau – Darbo kodekso pakeitimo projektas) nurodytiems siekiams – užtikrinti aiškų ir teisingą darbo santykių reglamentavimą akademinėje bendruomenėje, siekti Mokslo ir studijų įstatymo ir Darbo kodekso dermės ir teisinio aiškumo, užkirsti kelią darbuotojų diskriminacijai, pagerinti dėstytojų ir mokslo darbuotojų socialines garantijas ir darbo stabilumą, užtikrinti kolektyvinės sutarties laikymąsi, tačiau nepritarti Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo projektu siūlomoms teisinio reguliavimo priemonėms, Darbo kodekso pakeitimo projektui ir pasiūlyti kitokias teisinio reglamentavimo priemones įstatymų projektų tikslams pasiekti.

Nutarimo projektu siūloma:

- neįtvirtinti pareigos Mokslo ir studijų įstatyme laikytis Lietuvos švietimo ir mokslo šakos kolektyvinės sutarties aukštosioms mokykloms. Atsižvelgiant į Darbo kodekso nuostatas, pareigos įtvirtinimas Mokslo ir studijų įstatyme laikytis Lietuvos švietimo ir mokslo šakos kolektyvinės sutarties aukštosioms mokykloms, kurioms Vyriausybė neatstovauja arba atstovauja, bet aukštojoje mokykloje nėra profesinių sąjungų organizacijų, pasirašiusių šią sutartį, narių, prieštaraus Darbo kodekso nuostatoms. Įstatymų projektų nurodytą siekį – užtikrinti kolektyvinės sutarties laikymąsi, galima pasiekti esant dabartiniam teisiniam reglamentavimui;

- siūlome, kad Darbo kodekso 57 straipsnio 1 dalis nebūtų papildyta nauju 6 punktu, nes Darbo kodeksas nustato bendrąsias darbo santykių reguliavimo taisykles, kurios taikomos visiems darbuotojams, nepriklausomai nuo jų profesijos ar pareigų. Specifiniai reikalavimai, susiję su tam tikrų profesijų darbuotojų atleidimu ar kitais darbo santykių aspektais, nustatomi įstatymuose, reglamentuojančiuose konkrečias veiklos sritis;

- nekeisti Mokslo ir studijų įstatymo 72 straipsnio 5 dalies nuostatų dėl amžiaus ribos, iki kurios mokslo darbuotojai ir dėstytojai gali dirbti mokslo ir studijų institucijose, ir palikti šiuo metu Mokslo ir studijų įstatyme numatytą galimybę mokslo ir studijų institucijai nustatyti tai darbo sutartyje. Sudarytoje sutartyje su dėstytoju ar mokslo darbuotoju, priimamu į pareigas viešo konkurso būdu, numatyti, kad sulaukus pensinio amžiaus toks darbuotojas bus atleidžiamas iš darbo su galimybe pratęsti darbo sutartį du kartus 3 metams (iš viso – ne ilgiau kaip 6 metams);

- naujas teisinis reglamentavimas, kai asmuo priimamas konkurso tvarka į dėstytojo ar mokslo darbuotojo pareigas, su juo bus sudaryta neterminuota darbo sutartis, t. y. atsisakyti darbo sutarties 5 metų kadencijai. Šiuo metu galiojantis teisinis reguliavimas numato, kad su konkursą laimėjusiu asmeniu sudaroma terminuota penkerių metų sutartis. Tai neužtikrina darbo santykių stabilumo ir aiškių darbuotojo perspektyvų. Siūloma, kad Mokslo ir studijų institucijos nustatyta tvarka gali būti patvirtinamas su mokslo ir studijų institucijos veiklos planais ir prioritetais suderintas dėstytojo ar mokslo darbuotojo veiklos planas ne ilgesniam nei penkerių metų laikotarpiui. Darbuotojo vertinimas už jo veiklos plano įgyvendinimą per šį laikotarpį atliekamas mokslo ir studijų institucijos nustatyta tvarka;

- naujas teisinis reglamentavimas siekiant aiškiai nustatyti sutarties pabaigą, kad sulaukus pensinio amžiaus darbuotojo darbo sutartis paprastai pasibaigtų paskutinę studijų (mokslo) metų pabaigos dieną. Papildyti, kad apie atleidimą iš darbo dėstytojas ar mokslo darbuotojas būtų įspėjamas ne vėliau kaip prieš dešimt darbo dienų ir jam bus išmokama dviejų jo vidutinių darbo užmokesčių dydžio išeitinė išmoka, o jeigu darbo santykiai tęsiasi trumpiau negu vienus metus, – vieno jo vidutinio darbo užmokesčio dydžio išeitinė išmoka;

- naujas teisinis reglamentavimas dėl neatestuoto dėstytojo ir mokslo darbuotojo atleidimo iš darbo. Kas 5 metus dėstytojas ar mokslo darbuotojas yra atestuojamas. Siūlome, kad neatestuotas darbuotojas bus atleidžiamas, apie atleidimą iš darbo jis turi būti įspėtas ne vėliau kaip prieš dešimt darbo dienų. Atleidžiamam darbuotojui išmokama vieno mėnesio jo vidutinio darbo užmokesčio dydžio išmoka. Kadangi atsakomybė tenka neatestuotam darbuotojui, todėl toks asmuo neturi gauti tokių pačių garantijų kaip ir darbuotojas, kuris atleidžiamas darbdavio iniciatyva nesant jo kaltės, pvz., kai funkcija, kurią jis atliko, tapo perteklinė. Šiuo atveju atsakomybė už atleidimą turėtų tekti ne darbdaviui, o pačiam darbuotojui, kuris neįvykdė tam tikrų profesinių reikalavimų. Darbdavio sprendimas atleisti darbuotoją jo neatestavus – objektyvi aplinkybė, susijusi su darbuotojo kompetencija ir veiklos rezultatais, todėl neturi būti taikomos garantijos, kurios taikomos darbuotojo atleidimo atvejais darbdavio iniciatyva, nesant darbuotojo kaltės;

- naujas teisinis reglamentavimas atsižvelgiant į tai, kad Mokslo ir studijų įstatymo 8 straipsniu aukštosios mokykloms suteikta autonomija, apimanti akademinę, administracinę, ūkio ir finansų tvarkymo veiklą, grindžiamą savivaldos principu ir akademinė laisve, kad aukštosios mokyklos gali pačios nustatyti savo vidaus darbo tvarką, darbuotojų skaičių, jų teises, pareigas ir darbo apmokėjimo sąlygas, pareigybių reikalavimus, konkursų pareigoms eiti organizavimo ir darbuotojų atestavimo tvarką, siekiama sudaryti galimybę mokslo ir studijų institucijoms nustatyti lankstesnį darbo santykių teisinį reglamentavimą lokaliais teisės aktais bei atskirais darbdavio ir darbuotojo susitarimais, todėl siūloma atsisakyti nuostatos, kad pakartotinai be konkurso į mokslo ir studijų institucijos dėstytojų ir mokslo darbuotojų pareigas asmenys gali būti priimami ne anksčiau kaip praėjus 2 metams po terminuotos darbo sutarties pabaigos;

- pasiūlyti, kad naujas teisinis reguliavimas, susijęs su dėstytojų ir mokslo darbuotojų darbo santykių aspektais, siekiant užtikrinti asmenų teisėtų lūkesčių apsaugą, darbo santykių stabilumą, mokslo ir studijų institucijų sklandų pasirengimą juos įgyvendinti, įsigaliojant 2026 m. rugsėjo 1 d. ir būtų taikomas dėstytojams ir mokslo darbuotojams, priimtiems į pareigas nuo 2026 m. rugsėjo 1 d. Iki 2026 m. rugsėjo 1 d. priimtų į pareigas dėstytojų, mokslo darbuotojų ir tyrėjų pareigos ir kitos darbo sąlygos gali būti keičiamos tik šių darbuotojų sutikimu. Pasiūlymas grindžiamas įvertinus aplinkybes sisteminiu aspektu, kad ir šiuo metu mokslo ir studijų institucijų dėstytojams ir mokslo darbuotojams nustatytas skirtingas teisinis reglamentavimas. Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymo Nr. XI-242 4, 10, 11, 15, 27, 28, 35, 38, 39, 48, 52, 53, 56, 58, 60, 65, 66, 67, 69, 71, 72, 72¹, 73, 75³, 77, 85 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 64¹ straipsniu įstatymo Nr. XIV-1257 29 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad šis įstatymas taikomas dėstytojams ir mokslo

darbuotojams, priimtiems į pareigas nuo 2024 m. sausio 1 d. Iki 2024 m. sausio 1 d. priimtų į pareigas mokslo ir studijų institucijų dėstytojų ir mokslo darbuotojų darbo sąlygos gali būti keičiamos tik šių darbuotojų sutikimu. Taigi ir pagal faktinę situaciją, ir pagal dabartinį teisinį reglamentavimą, dalis dėstytojų ir mokslo darbuotojų, priimtų į pareigas iki 2024 m. sausio 1 d., dirba pagal iki 2024 m. sausio 1 d. nustatytą teisinį reglamentavimą. Toks teisinis reglamentavimas buvo nustatytas, siekiant apsaugoti asmenų teisėtus lūkesčius ir įvertinus mokslo ir studijų institucijų atstovų, profesinių sąjungų siūlymus, kitų suinteresuotų institucijų pasiūlymus. Iš esmės siūlomi pakeitimai susiję tik su naujai priimamais darbuotojais, todėl, siekiant teisinio aiškumo, asmenų teisėtų lūkesčių apsaugos ir darbo santykių stabilumo, siūlymas, kad iki 2026 m. rugsėjo 1 d. priimtų į pareigas dėstytojų, mokslo darbuotojų ir tyrėjų pareigos ir kitos darbo sąlygos galės būti keičiamos tik šių darbuotojų sutikimu, atitinka numatomo teisinio reglamentavimo tikslus ir yra būtinas jiems pasiekti.

Nutarimo projektui parengti Švietimo, mokslo ir sporto ministerija kreipėsi į mokslo ir studijų institucijas, kad jos pateiktų 2025 metų gegužės mėnesio duomenis, susijusius su dėstytojų ir mokslo darbuotojų darbo santykiais, gavusi juos apibendrino ir įvertino, pasiūlydama tikslinti teisinio reglamentavimo priemones įstatymų projektų tikslams pasiekti. Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos nuomone, teisiniu reglamentavimu turi būti nustatytos pakankamai veiksmingos priemonės, kad nebūtų piktnaudžiaujama, kai su mokslo ir studijų institucijų dėstytojais ir mokslo darbuotojais viena po kitos būtų sudaromos terminuotos darbo sutartys ar nustatomi terminuoti darbo santykiai.

Duomenis pateikė 39 institucijos: 15 universitetų, 13 kolegijų ir 11 mokslinių tyrimų institutų. Apibendrinusi surinktus duomenis Švietimo, mokslo ir sporto ministerija stebi tokią situaciją:

- Mokslo ir studijų institucijose iš viso buvo įdarbinta 15,8 tūkst. dėstytojų ir mokslo darbuotojų.
- 29 proc. visų mokslo ir studijų institucijose dirbusių dėstytojų ir mokslo darbuotojų dirbo su neterminuotomis darbo sutartimis.
- 48 proc. visų mokslo ir studijų institucijose dirbusių dėstytojų ir mokslo darbuotojų dirbo su terminuotomis, ne ilgesniam kaip 2 metų trukmės laikotarpiui sudarytomis, darbo sutartimis.
- 23 proc. visų mokslo ir studijų institucijose dirbusių dėstytojų ir mokslo darbuotojų dirbo su terminuotomis, 5 metų trukmės laikotarpiui sudarytomis, darbo sutartimis.
- Kviestiniai dėstytojai ir mokslo darbuotojai (darbo sutartys pagal Mokslo ir studijų įstatymo 68 straipsnį) sudarė 3 proc. visų mokslo ir studijų institucijose dirbusių dėstytojų ir mokslo darbuotojų.
- 30 proc. visų mokslo ir studijų institucijose dirbusių dėstytojų ir mokslo darbuotojų buvo įdarbinti pagal Mokslo ir studijų įstatymo 72 straipsnio 9 dalį, t. y. priimti be konkurso į dėstytojų ir mokslo darbuotojų pareigas ne ilgesniam kaip vienu metų laikotarpiui, sudarant terminuotą darbo sutartį, su galimybe šią sutartį pratęsti dar vienam ne ilgesniam kaip vienu metų laikotarpiui.
- 7 proc. visų mokslo ir studijų institucijose dirbusių dėstytojų ir mokslo darbuotojų sudarė su terminuotomis darbo sutartimis į dėstytojo ar mokslo darbuotojo pareigas įdarbinti trečiosios pakopos studentai (doktorantai).

Nutarimo projektas derintas su Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Lietuvos universitetų rektorių konferencija, Lietuvos kolegijų direktorių konferencija, Lietuvos aukštųjų mokyklų profesinių sąjungų susivienijimu. Į Teisingumo ministerijos ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos pateiktas pastabas ir pasiūlymus atsižvelgta.

Švietimo, mokslo ir sporto ministerija įvertino gautas suinteresuotų institucijų nuomones, siūlymus, apibendrino surinktus duomenis ir, juos stebėdama, siekdama pusiausvyros tarp mokslo ir studijų institucijų ir darbuotojų interesų bei formuodama politiką studijų ir mokslo srityje, siūlo, kad su asmeniu, mokslo ir studijų institucijoje laimėjusiu konkursą dėstytojo ar mokslo darbuotojo pareigoms eiti, bus sudaryta neterminuota darbo sutartis. Siekiant darbo santykių stabilumo, atliepiant Lietuvos universitetų rektorių konferencijos siūlymą išlaikyti nuostatą dėl veiklos planų rengimo ir jų vertinimo proceso, pasiūlyta, kad mokslo ir studijų institucijos nustatyta tvarka naujai priimtam asmeniui ne ilgesniam nei 5 metų laikotarpiui gali būti patvirtinamas su mokslo ir studijų institucijos veiklos planais ir prioritetais suderintas dėstytojo ir mokslo darbuotojo veiklos planas, o darbuotojo veikla šiuo laikotarpiu bus vertinama mokslo ir studijų institucijos nustatyta tvarka. Tuo atveju, jeigu

veiklos plano rezultatai būtų nepatenkinami, asmuo bus atleidžiamas iš darbo Mokslo ir studijų įstatymo 72 straipsnio 4 dalies nustatyta tvarka.

Dėstytojo ar mokslo darbuotojo veiklos plano įgyvendinimo vertinimas ir atestacija yra tarpusavyje susiję procesai, tačiau yra skirtingų tikslų. Veiklos planas užtikrina, kad dėstytojo darbas būtų derinamas su institucijos strateginiais tikslais ir prioritetais. Tai padeda aiškiai nustatyti, kokius konkrečius rezultatus dėstytojas ar mokslo darbuotojas turi pasiekti per nustatytą laikotarpį. Pažymėtina, kad dėstytojų ir mokslo darbuotojų atestavimas vykdomas siekiant nustatyti, ar dėstytojų ir mokslo darbuotojų kvalifikacija atitinka einamas pareigas, ar darbuotojas nuolat kelia savo kvalifikaciją ir ar pasiekia 5 metų laikotarpiui akademinės veiklos apraše išsikeltus tikslus. Veiklos planas užtikrina rezultatų pasiekimą, o atestacija – privalomos pareigybei kompetencijos patvirtinimą. Veiklos planas padeda sukurti aiškias užduotis ir prioritetus konkrečiam laikotarpiui. Tai motyvuoja dėstytoją ar mokslo darbuotoją planuoti savo darbus, siekti tikslų ir prisidėti prie institucijos vystymosi. Atestacija veikia kaip kokybės kontrolės mechanizmas – ji užtikrina, kad dėstytojo kvalifikacija atitinka minimalius standartus ir kad jis gali tęsti darbą pagal savo pareigybės reikalavimus. Skiriasi šių procesų ir pasekmės, neigiamas veiklos plano vertinimas rodo, kad dėstytojas nepasiekė nustatytų tikslų, todėl institucija gali nutraukti darbo santykius. Neigiama atestacija reiškia, kad dėstytojas nebeatitinka minimalių kvalifikacinių reikalavimų ir negali eiti pareigų. Atsižvelgiant į anksčiau pateiktus paaiškinimus, dėstytojo ar mokslo darbuotojo veiklos plano vertinimas ir atestacija yra du būtini ir vienas kitą papildantys procesai. Veiklos planas leidžia kryptingai siekti institucijos tikslų, vertinant konkrečius rezultatus, o atestacija užtikrina, kad dėstytojų ar mokslo darbuotojų kompetencija atitiktų nustatytus reikalavimus pareigoms eiti. Taip mokslo ir studijų institucija suderina strateginius prioritetus, studijų kokybę ir dėstytojų profesinių kompetencijų augimą.

Lietuvos kolegijų direktorių konferencija darbo tvarka (el. paštu) informavo, kad Nutarimo projektui esminių pastabų ir pasiūlymų neturi. Švietimo mokslo ir sporto ministerija taip pat gavo raštą iš Lietuvos valstybinių mokslinių tyrimų institutų direktorių konferencijos, kuri pritaria Nutarimo projektui. Su Lietuvos aukštųjų mokyklų profesinių sąjungų susivienijimu 2025 metų birželio 4 d. ir 26 d. buvo organizuoti susitikimai dėl Lietuvos švietimo ir mokslo šakos kolektyvinės sutarties pakeitimo. Šiuose susitikimuose buvo diskutuota ir dėl Nutarimo projektu pateiktų pasiūlymų, išklausa Lietuvos aukštųjų mokyklų profesinių sąjungų susivienijimo ir kitų švietimo bendruomenės profesinių sąjungų pozicija dėstytojų ir mokslo darbuotojų darbo santykių aktualijomis. Š. m. birželio 26 d. susitikime kartu su profesinių sąjungų atstovais dalyvavo ir aukštųjų mokyklų bei mokslinių tyrimų institutų atstovai. Šiame susitikime buvo išklaustos visų šalių nuomonės dėl Mokslo ir studijų įstatymo ir Darbo kodekso nuostatų, susijusių su darbo santykių aktualijomis, taikymo praktikoje, šių nuostatų teisinio aiškumo stokos, pasitaikančios darbuotojų diskriminacijos, socialinių garantijų ir darbo stabilumo, kitų aspektų, taip pat pasiūlymų teisinio reglamentavimo priemonėms įstatymų projektų tikslams pasiekti.

Nutarimo projektas darbo tvarka pristatytas Mokslo ir studijų įstatymo pakeitimo projekto ir Darbo kodekso pakeitimo projekto iniciatoriams, Seimo narei B. Vėsaitei, 2025 m. rugsėjo 19 d. plačiau pristatytas Seimo nariui L. Šedvydžiui.

Nutarimo projektu teikiama pasiūlymams įgyvendinti papildomų Lietuvos Respublikos valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų nereikės.

Nutarimo projektas neįgyvendina Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos..

Nutarimo projektu neperkeliami ir neįgyvendinami Europos Sąjungos teisės aktai. Nutarimo projektas taip pat neprieštarauja Europos Sąjungos teisės aktams.

Nutarimo projektas nenotifikuotinas Europos Komisijai.

Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimas neatliekamas vadovaujantis Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo metodikos 4 punktu.

Pritarus Nutarimo projektu teikiama pasiūlymams, kitų teisės aktų priimti, pakeisti ar pripažinti netekusiais galios nereikės.

Nutarimo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

Su visuomene konsultuojamasi Nutarimo projektą skelbiant Teisės aktų informacinėje sistemoje (TAIS).

Nutarimo projektą parengė Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos Studijų, mokslo ir technologijų departamento (direktorė Laima Taparauskienė, tel. +370 616 20 346, el. p. Laima.Taparauskiene@smsm.lt) Studijų skyriaus (vedėja Giedrė Pačėsienė, tel. +370 664 43 688, el. p. Giedre.Pacesiene@smsm.lt) patarėja Daiva Vipartienė, tel. +370 616 18 843, el. p. Daiva.Vipartiene@smsm.lt.

PRIDEDAMA:

1. Nutarimo projektas, 7 lapai.
2. Institucijų išvados, 6 lapai.

Švietimo, mokslo ir sporto ministrė

Raminta Popovienė